

Seletuskiri

kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu

1. Sissejuhatus

Eesti Vabariigi valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni valitsuse vahelise Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalavaru säilitamise ja kasutamise alase koostöö kokkuleppe alusel on Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel kehtestatud piirang põhjanooda ja pöörinoodaga varustatud laevade sadamast väljumiste arvule kalendriaastas. Põhjanooda ja pöörinoodaga, mille pära silmasuurus on vähemalt 24/44 mm (nn peenesilmaline püügivahend), varustatud laevade sadamast väljumiste arv ei või ületada 300 korda. Põhjanooda ja pöörinoodaga, mille pära silmasuurus on vähemalt 55/106 mm (nn suuresilmaline püügivahend), varustatud laevade sadamast väljumiste arv ei või ületada samuti 300 korda. Seega on kokku lubatud väljumiste arv kalendriaastas 600 korda.

Alates 2023. aastast mindi Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel üle nn individuaalkvootide süsteemile, jagades lubatud saagi igale püügivahendile. Nagu kõikidel püügivahenditel kehtestatakse ka põhjanootadele ja pöörinootadele lubatud saak. Vabariigi Valitsuse 27.11.2025. a määrusega nr 97 „Kutselise kalapüügi võimalused, lubatud aastasaagid ning kalapüügiõiguse tasumäärad 2026. aastal“ on kehtestatud 23 pööri- ja põhjanooda püügivõimalust. Lubatud aastasaakide rakendamine ja Eesti Vabariigi valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni valitsuse vahelise Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalapüügikomisjonis kokku lepitud pööri- ja põhjanootadega püügi tingimus – laevade sadamast väljumise arv kokku ei tohi ületada 600 korda (sh 300 nn peenesilmalise püügivahendiga) – suurendab riski kalavarude seisundile ning ei anna oodatud tulemust individuaalkvoodi rakendamisel. Individuaalkvootide rakendamise eesmärk on, et loaomanik saaks valida perioodi, millal kala püüda, ning ei peaks üldise kvoodi täitumise kartuses enda lubatud saake kohe ja kiiresti välja püüdma. Lubatud saagid põhja- ja pöörinootadega püügiks kehtestatakse mitmele kalaliigile ja ühe kalaliigi kvoodi täitumisel püük suletakse. Seega võib lubatud saakide süsteemi rakendamine seada ohtu kalavarude seisundi ning tuua kaasa selle kiire vähenemise (ülemäärane kalavaru kasutus, mis on põhjustatud tagasiheitest, valikulisest püügist või saagi varjamisest). Kui lisandub nõue, et pööri- ja põhjanoodaga tohib teha kokku 600 (sh 300 nn peenesilmalise püügivahendiga) laeva sadamast väljumist, siis kasutatakse lubatud kvoodi püügivõimalust esimesel võimalusel ning lubatud saagi kehtestamine ei anna lisaväärtust, et püüdjad saaksid püüki hajutada pikemale perioodile. Samas tähendab see ka lisaohu kalavarudele, sest tekib lubatud väljumiste arvu ülekasutamise oht.

Kalalaeva veealale väljumiste arvu määramine iga pööri- ja põhjanooda kohta aitab vältida kalavarude ohtu seadmist, kuna võimaldab kaluril valida sobivaid ilmastikuolusid, püügiaega ja veetemperatuuri, et püüda kõige sobivamal viisil ja ajal.

2. Seaduse eesmärk

Kehtivas kalapüügiseaduses (edaspidi ka *KPS*) puudub volitusnorm püügivahendiga veealale väljumiste arvu kehtestamiseks. Sellest tulenevalt on vajalik täiendada kalapüügiseadust vastava volitusnormiga ning täiendada kalapüügiseaduse sätteid, mis puudutavad kutselise kalapüügi registri andmekoosseisu, loa andmise tingimusi, loa kehtivuse ennetähtaegse lõppemise tingimusi, püügivahendiga veealale väljumiste arvu vähendamist ning rakendussätteid, et tehtud muudatuste alusel oleks võimalik kalapüügilube väljastada juba 2026. aastaks.

Muudatus tagab suurema õigusselguse ja kutselise kalapüügi korralduse läbipaistvuse ning seeläbi ka ettevõtjatele kindlama tegutsemiskeskkonna.

Muudatus puudutab otseselt neid ettevõtjaid, kes omavad Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel põhjanooda ja pöörinooda püügivõimalust. Seisuga 10.03.2026. a on Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel põhjanooda või pöörinooda püügivõimaluse omanikke kümme. Kaudselt mõjutavad muudatused kõiki Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel kaluri kalapüügiloa alusel püüdvaid ettevõtjaid, kes püüavad samu sihtliike, mida püütakse põhjanooda ja pöörinoodaga. Muudatusega kaasneb täiendav halduskoormus Põllumajandus- ja Toiduameti (edaspidi *PTA*) jaoks, kes peab edaspidi kaluri kalapüügilubade väljastamisel arvestama ka ettevõtja veealale väljumiste arvu ning iga ettevõtja ja kalapüügiloa lõikes ka nende väljumiste täitumise üle arvet pidama.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktiga 1 muudetakse kalapüügiseaduse § 34 lõike 4 punkti 3. KPS § 34 lõikes 4 on sätestatud, mis andmed kantakse kutselise kalapüügi arvestuse registrisse. Kuna ka laeva sadamast väljumiste arvu kohta tuleb andmed kanda kutselise kalapüügi arvestuse registrisse, siis täiendatakse selles osas KPS § 34 lõike 4 punkti 3 sõnastust.

Eelnõu punktiga 2 muudetakse kalapüügiseaduse paragrahvi 42, mille lõikest 1 jäetakse välja teine lause. KPS § 42 lõike 1 teises lauses on sätestatud, et kui lubatud aastasaak on kehtestatud Läänemerel kastmõrra kohta või Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel püügivahendi kohta, siis nende püügivahenditega püügiks kutselise kalapüügi loa andmisel arvestatakse lisaks esimeses lauses sätestatule ka lubatud aastasaaki. Kuna KPS § 42 lõike 1 esimeses lauses on juttu püügivõimalusest ning teises lauses lubatud aastasaagist, kuhu oleks vaja lisada juurde ka püügivahendiga väljumiste arvu sätte, siis on selguse huvides tõstetud kogu teise lause sisu eraldi uude lõikesse ¹ eelnõu punktis 3.

Eelnõu punktiga 3 täiendatakse kalapüügiseaduse paragrahvi 42 lõigetega ¹ ja ². KPS § 42 uue lõike ¹ lisamist on selgitatud eelmises lõigus. Tegemist on vormilise muudatusega sätte parema loetavuse ja arusaadavuse huvides, sisuline muudatus puudub. KPS § 42 uue lõike ² lisamine on vajalik selleks, et kalapüügiloa andmisel saaks lisaks lubatud aastasaagile arvestada ka püügivahendiga veealale väljumiste arvu.

Eelnõu punktiga 4 muudetakse kalapüügiseaduse paragrahvi 42 lõiget 6 eesmärgiga lisada püügivahendiga väljumise arvu arvutamise meetodika volitusnorm. Vabariigi Valitsuse 17.11.2017. a määruses nr 164 „Kutselise kalapüügi loa taotlemisel esitatavate dokumentide loetelu, kalapüügiloa andmise, kehtivuse peatamise ning kehtetuks tunnistamise kord, kalapüügivõimaluste arvutamise meetodika ja kalapüügiloa taotluse ning kalapüügiloa vormid“ on sätestatud püügivõimaluste jaotamise ja ajaloolise püügivõimaluse arvutamise meetodika ning püügivõimaluste vähendamise meetodika. Sarnaselt tuleks sellesse määrusesse lisada püügivahendiga sadamast väljumise arvu arvutamise meetodika, et see toimuks kõigile üheselt arusaadavatel alustel.

Eelnõu punktiga 5 muudetakse kalapüügiseaduse paragrahvi 42 lõiget 7 selliselt, et kalapüügiloale oleks võimalik märkida ka püügivahendiga veealale väljumiste arv, mis on selle püügivõimaluse ja püügivahendiga veealale väljumiste arvu korrutis.

Eelnõu punktiga 6 täiendatakse kalapüügiseaduse paragrahvi 42 lõikega ⁷. KPS § 42 uue lõike ⁷ lisamisega täpsustatakse, et kui samale kalapüügiloale kantakse mitme püügivahendiga püügivõimalus, millele on kehtestatud püügivahendiga veealale väljumiste arv, siis kalapüügiloal summeeritakse kalapüügiloale kantud püügivahendite veealale väljumiste arvu

ja nende püügivahendite püügivõimaluste korrutised. Seega kui näiteks Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel toimival kalapüügil on loale kantud pöörinooda ja põhjanooda püügivõimalus, siis kalapüügiloale püügivahendiga veealale väljumiste arvu märkimiseks summeeritakse sinna kantud põhjanootade arvu ja põhjanooda kohta kehtestatud püügivahendiga veealale väljumiste arvu korrutis ja loale kantud pöörinootade arvu ja pöörinooda kohta püügivahendiga veealale väljumiste arvu korrutis. Samas see ei kohusta isikut samaaegselt neid püügivahendeid kasutama, vaid isik võib kogu talle loale kantud püügivahendiga veealale väljumiste arvu ära kasutada ka ainult põhjanoodaga, kuigi loale on kantud ka pöörinooda püügivõimalus.

Eelnõu punktiga 7 muudetakse kalapüügiseaduse paragrahv 44 lõige 1 selliselt, et kalapüügiloa kehtivus lõppeks enne tähtaega ka siis, kui püügivahendiga veealale väljumiste arv sellel kalapüügiloal ammendub. Lisaks on täpsustatud sõnastust selliselt, et kalapüügiluba saab lõppeda nii osaliselt kui ka täielikult, mis on kooskõlas kehtiva KPSi § 42 lõikes 8² sätestatud erisusega.

Eelnõu punktiga 8 täiendatakse kalapüügiseadust paragrahviga 47¹. Sarnaselt KPS §-le 47, millega antakse Vabariigi Valitsusele volitusnorm kehtestada lubatud saagid, sätestatakse §-s 47¹ volitusnorm, et Vabariigi Valitsus saaks kehtestada püügivahendiga veealale väljumiste arvu. Volitusnormis ei ole kitsendatud, millistel veealadel või veekogudel või milliste püügivahendite kohta püügivahendiga veealale väljumiste arvu kehtestada saab. See loob paindlikkuse tulevikus vajadusel ka muude püügivõimaluste kohta püügivahendiga veealale väljumiste arvu kehtestada lisaks põhja- ja pöörinoodaga Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel.

Eelnõu punktiga 9 täiendatakse kalapüügiseaduse paragrahvi 56 lõikega 2¹. Muudatuse kohaselt sätestatakse, et juhul, kui kalapüügiloa omanik ületab talle loaga lubatud püügivahendiga veealale väljumiste arvu, siis arvestatakse see taotletavaks aastaks antavalt kalapüügiloale kantavast püügivahendiga veealale väljumiste arvust maha. Sarnane loogika on kehtiva KPS §-s 56 püügivõimaluste ja lubatud aastasaagi ületamise puhul.

Eelnõu punktiga 10 täiendatakse kalapüügiseadust §-ga 90⁴. Muudatusega sätestatakse, et Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel saab uut kalapüügikorraldust rakendada esimest korda 2026. aasta teiseks poolaastaks antavatele kutselise kalapüügi lubadele. Selleks võib Vabariigi Valitsus määrusega kehtestada püügivahendiga veealale väljumiste arvu põhjanooda ja pöörinooda kohta Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel esimest korda 2026. aasta teiseks poolaastaks. Kui Vabariigi Valitsus on 2026. aastaks Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel püügivahendiga veealale väljumiste arvu põhjanooda ja pöörinooda kohta kehtestanud, siis saab anda ka 2026. aasta teiseks poolaastaks taotlejatele kalapüügiload, kuhu lisaks püügivahendite arvuna määratud püügivõimalustele ja lubatud aastasaakidele kalaliikide kaupa on põhjanooda ja pöörinooda puhul lisatud ka püügivahendiga veealale väljumiste arv.

Praktikas algab põhjanoodaga püük Peipsi järvel septembrist. Pöörinoodaga pole 2021, 2024 ja 2025. a püüki teostatud, aastatel 2022 ja 2023 on tehtud pöörinoodaga Peipsi järvel üks veealale väljumine.

Lisaks täpsustatakse muudatusega selguse huvides, et Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel püügivahendiga veealale väljumiste arvu põhjanooda ja pöörinooda kohta kehtestamist ei loeta püügivõimaluse esmakordseks kehtestamiseks KPSi § 53 tähenduses, mille kohaselt esmakordselt kehtestatud püügivõimalused müüakse enampakkumisel, kui kehtestatud püügivõimalused ei võimalda kalapüügilubade taotluste rahuldamist täies ulatuses.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu ei sisalda uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Muudatusega kaasneb täiendav halduskoormus Põllumajandus- ja Toidumeti jaoks, kes peab edaspidi kaluri kalapüügilubade väljastamisel arvestama ka ettevõtja veealale väljumiste arvu ning iga ettevõtja ja kalapüügiloa lõikes ka nende väljumiste täitumise üle arvet pidama.

Muudatuste rakendamiseks on vajalik tellida Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumil kutselise kalapüügi registri arendustööd, mille ligikaudne kogukulu on ca 15 000 eurot. Arendusele planeeritud kulutusi kaetakse „Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi rakenduskava 2021–2027“ kalanduse kontrolli ja järelevalve toetuse meetme vahenditest.

7. Rakendusaktid

Seaduse rakendamiseks on vaja muuta Vabariigi Valitsuse määrust nr 164 „Kutselise kalapüügi loa taotlemisel esitatavate dokumentide loetelu, kalapüügiloa andmise, kehtivuse peatamise ning kehtetuks tunnistamise kord, kalapüügivõimaluste arvutamise meetodika ja kalapüügiloa taotluse ning kalapüügiloa vormid“ ja lisada sellesse püügivahendiga sadamast väljumise arvu arvutamise meetodika, et see toimuks kõigile üheselt arusaadavatel alustel.

Lisaks tuleb muuta Vabariigi Valitsuse 27.11.2025. a määrust nr 97 „Kutselise kalapüügi võimalused, lubatud aastasaagid ning kalapüügiõiguse tasumäärad 2026. aastal“ ja kehtestada püügivahendiga veealale väljumiste arv.

Samuti vajab muutmist maaeluministri 28.12.2017 määrus nr 93 „Kutselise kalapüügi registri põhimäärus“.

8. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras.

9. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kiireloomulise väljatöötamise tingis Peipsi kalurite poolt tõstatatud probleem seoses püügipäevade arvuga, mida on kirjeldatud käesoleva seletuskirja sissejuhatavas osas. OÜ Peipus Gruppi esindav advokaadibüroo Namm on sellel teemal pöördunud varem nii Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kui ka Riigikogu maaelukomisjoni poole. Eelnõu koostamisel tehti koostööd Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga, eesmärgiga leida probleemile lahendus ning viia kutselise kalapüügi korraldus kooskõlla kalapüügiseaduses kehtestatud individuaalkvootide süsteemiga.

Algatab maaelukomisjon 25.03.2026.

(allkirjastatud digitaalselt)

Urmas Kruuse

Maaelukomisjoni esimees